

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 22. април 2015. године

Предмет бр. 275/09

Мира БУЛАТОВИЋ

против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 22. априла 2015. године, уз присуство следећих чланова:

Марека Новицког, председавајућег
Кристин Чинкин
Франсоаз Тулкенс

Уз помоћ
Андреја Антонова, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменуту жалбу, уложену сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалба је уложена 1. априла 2009. године и уписана је 30. априла 2009. године.
2. Дана 23. децембра 2009. године, Комисија је од жалиоца затражила додатне информације. На овај захтев није добијен никакав одговор.

3. Дана 26. марта 2012. године, жалба је прослеђена Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС)¹, како би се добиле примедбе УНМИК-а на прихватљивост предмета.
4. Дана 30. априла 2012. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
5. Дана 9. јуна 2012. године, Комисија је прогласила жалбу прихватљивом.
6. Дана 13. јуна 2012. године, Комисија је проследила своју одлуку СПГС-у и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалбе, као и копије истражних списа који се односе на предмет.
7. Дана 20. марта 2013. године, СПГС је доставио УНМИК-ове примедбе на меритум жалбе, заједно са копијама додатних истражних докумената.
8. Дана 2. априла 2013. године, Комисија је од СПГС-а затражила додатне информације у вези са УНМИК-овим примедбама на меритум жалбе.
9. Дана 23. априла 2013. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
10. Дана 4. марта 2015. године, Комисија је затражила од УНМИК-а да достави додатне информације.
11. Дана 23. марта 2015. године, Комисија је затражила додатне информације од Специјалног тужилаштва Косова (СТРК).
12. Дана 24. марта 2015. године, Комисија је од УНМИК-а затражила да потврди да ли се објављивање списа у вези са предметом може сматрати коначним.
13. Дана 26. марта 2015. године, УНМИК је одговорио на захтев Комисије од 4. марта 2015. године.
14. Дана 1. априла 2015. године, УНМИК је потврдио Комисији да су сви доступни релевантни списи достављени.
15. Дана 10. априла 2015. године, СТРК је доставио свој одговор.

---

¹ Списак скраћеница и акронима садржаних у тексту дат је Прилогу.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

16. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова током оружаног сукоба и пре успостављања Привремене административне мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
17. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северноатлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у ком су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.
18. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу безбедно да се врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.

² Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како виђено, тако речено“, 1. том (октобар 1998 – јун 1999) и 2. том (14. јун – 31. октобар 1999); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестани неалбанског становништва на Косову“ (2001); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovometographybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002-2004; Европски суд за људска права, Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке, бр. 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010); подаци које је издао Високи комесар Уједињених нација за избеглице (доступни на адреси www.unhcr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

19. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага вратила се на Косово.
20. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
21. Иако постоји спор око бројки, процењује се да је више од 15.000 лица усмрћено или нестало током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се од октобра 2012. године 1766 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).
22. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју Косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.
23. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.
24. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи правосудни систем састојао се од 341 домаћег судије и тужиоца и 24 међународних. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999),

констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у том тренутку „добро функционише“ и да је „одржив“.

25. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), били су одговорни за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. Дана 5. новембра 2001. године, УНМИК је потписао Заједнички документ УНМИК-а и СРЈ у коме се, између осталог, понавља његова обавеза решавања судбине несталих лица из свих заједница и признаје се да је програм ексхумације и идентификације само део активности везаних за нестала лица. Од јуна 2002. године, новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврди где се налазе нестала лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их њиховим породицама. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
26. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.
27. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали МоР о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у, као и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на активности које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ов ОП и полиција УНМИК-а требало је да буду предати ЕУЛЕКС-у.

В. Околности везане за отмицу и нестанак г. Ивана Булатовића

28. Жалилац је супруга г. Ивана Булатовића. У релевантном периоду, обоје су били запослени у Министарству унутрашњих послова Србије (МУП), у полицијској станици у Глоговцу, у региону Приштине.
29. Жалилац наводи да су 23. маја 1998. године она и њен супруг путовали путничким возом на редовној линији од Пећи ка Косовом Пољу. Када се воз зауставио на станици у селу Бањица, у општини Глоговац, претресла га је ОВК. Три наоружана припадника ОВК у цивилној одећи ушла су у вагон у коме су се налазили жалилац и њен супруг, идентификовали су г. Ивана Булатовића и извели га из воза. Она је била сведок тога да је напољу претучен, угуран у велико возило и одвезен. Од тада се не зна где се налази њен супруг.
30. Она наводи да је одмах пријавила отмицу г. Ивана Булатовића полицијској станици МУП-а у Глоговцу, МКЦК-у, Југословенском Црвеном крсту и другим организацијама. Од тада је добијала противуречне информације у којима се наводи да је њен супруг држан у различитим концентрационим логорима у Албанији. У јесен 1998. године, жалилац је са своје четворо деце напустила Косово и отишла у ужу Србију, из безбедносних разлога. Она такође наводи да јој се, као последица све те патње, здравље доста погоршало.
31. Дана 26. маја 1998. године, МКЦК је отворио захтев за проналажење г. Ивана Булатовића, који је још увек отворен³. Такође, његово име се налази на списку несталих лица у погледу којих је МКЦК прикупио анте-мортем податке на територији уже Србије у периоду између 1. јула и 20. септембра 2001. године, који је МКЦК проследио УНМИК-у 12. октобра 2001. године. Име г. Ивана Булатовића такође се налази у бази података коју је саставио УНМИК-ов КНЛСМ⁴. У релевантним пољима ставке у бази података на мрежи коју води МКНЛ⁵, стоји следеће: „Прикупљено довољно референтних узорака“ и „Није пронађен подударни ДНК“.

С. Истрага

а) Достављање релевантних списа

32. У овом предмету, Комисија је од УНМИК-а примила копије истражних докумената који су се претходно налазили код КНЛСМ-а и полиције УНМИК-а. Када је Комисији доставио примедбе УНМИК-а на меритум жалбе, 20. марта 2013. године, СПГС је навео да можда постоји још информација у вези са овим предметом, које се не налазе

³ База података МКЦК-а је електронски извор доступан на адреси:

<http://familylinks.icrc.org/kosovo/en/pages/search-persons.aspx> (прегледано 17. априла 2015).

⁴ Електронска база података КНЛСМ-а није отворена за јавност. Комисија јој је приступила у вези с овим предметом 17. марта 20015. године.

⁵ Електронска база података МКНЛ-а је доступна на адреси: http://www.icmp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 18. априла 2015).

у достављеним документима. Међутим, 1. априла 2015. године, УНМИК је потврдио Комисији да нису прибављени додатни релевантни документи.

33. Што се тиче објављивања информација садржаних у списима, Комисија подсећа да их је УНМИК ставио на располагање под обавезом поверљивости података. У том погледу, Комисија мора појаснити да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, објављује се само ограничен број информација из ње. Стога је у следећим пасусима наведен преглед релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.

b) КНЛСМ-ов спис

34. КНЛСМ-ов спис садржи МКЦК-ов недатиран образац за идентификацију жртве у погледу г. Ивана Булатовића, који је МКЦК попунио рукописом (на српском), између 1. јула и 20. септембра 2001. године (видети § 31 изнад); образац садржи унакрсну референцу на ЈНЛ-ов предмет бр. 2000-000009. Поред тога што су у њему забележени лични подаци и анте-мортем опис г. Ивана Булатовића, у њему се такође налазе имена и пуни подаци за контакт његове супруге (жалиоца) и његове мајке, гђе М. Б, у ужој Србији. У прилогу обрасца се налазе две фотографије и копија његове личне карте.

c) Истражни спис полиције УНМИК-а

2000

35. Најранији документ у овом делу списка јесте писмо које је начелник српског покрајинског тима за везу са КФОР-ом упутио полицији УНМИК-а, на српском, и које је датирано на 3. јануар 2000. године. У том писму српске власти доставиле су полицији УНМИК-а сажете информације о нестанку г. Ивана Булатовића (конкретно да су га из воза отели припадници ОВК у селу Бањица, у општини Глоговац, 23. маја 1998. године) и од полиције УНМИК-а је затражено да истражи случај.
36. Следећи документ је меморандум који је ЈНЛ упутио регионалном команданту полиције УНМИК-а у Пећи и Призрену, датиран на 3. јануар 2000. године, и са референцом на предмет бр. ЈНЛ-040/99/Г. У том писму, ЈНЛ захтева да му буду достављене све доступне информације у вези са г. Иваном Булатовићем и/или његовом отмицом, која се догодила 23. маја 1998. године. У меморандуму се додаје (задржан првобитни текст): „Према истим информацијама, тај човек је држан у логору ЛИКОВАЦ-СРБИЦА и предат је особи [С. С.]“.
37. Спис садржи одговор на горенаведени захтев ЈНЛ-а, који је упутила Регионална истражна јединица (РИЈ) полиције УНМИК-а у региону Пећи, датиран на 12. јануар 2000. године. У њему се потврђује да ни пећки РИЈ ни војна полиција италијанских карабињера немају информације о г. Булатовићу. У њему се такође наводи: „Мештани наводе да је воз који је саобраћао од Пећи ка Косовом Пољу стајао у сваком малом селу које се налазило на тој релацији“.
38. Меморандумом упућеним командантима свих већих јединица полиције УНМИК-а на

Косову, датираним на 26. фебруар 2000. и са референцом на предмет бр. 2000-000009, ЈНЛ је затражио да се провере сви расположиви извори информација у вези са било чим што се тиче г. Ивана Булатовића. ЈНЛ је такође затражио од полиције УНМИК-а да предузме истражне радње које су потребне и да редовно обавештава ЈНЛ о напретку. Према наводима из овог меморандума, жалиочев супруг „избачен је из воза 23. маја 1999. године [sic.] од стране ‘албанских терориста’ у селу ‘Banje-the’ (Глоговац) и више није виђен. Он је полицијски службеник МУП-а, стациониран у Пећи“.

39. Призренски РИЈ је одговорио 1. марта 2000. године, РИЈ у Приштини 5. марта 2000. године, РИЈ у Пећи 18. марта 2000. године, а РИЈ у Гњилану 8. априла 2000. године; сви одговори су били негативни. Ови одговори се такође налазе у недатираном захтеву ЈНЛ-а за предузимање активности по предмету бр. 2000-000009.
40. Спис такође садржи штампани извод из непознате базе података у вези са г. Иваном Булатовићем, датираним на 28. март 2000. године. У њему су дате сажете информације о његовој отмици, али је грешком наведен 23. мај 1999. као датум његове отмице.
41. Спис такође садржи четири ЈНЛ-ових извештаја о наставку случаја, који су приложени уз предмет бр. 2000-000009, у вези са г. Иваном Булатовићем. Они укупно садрже седам уноса са датумима између 3. јануара 2000. (отварање предмета и унос основних информација у базу података) и 18. марта 2000, у којима су наведене активности које је по том питању предузела полиција УНМИК-а у том периоду.
42. Спис даље садржи интерни меморандум Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију (МКТЈ), датираним на 13. новембар 2000. године, чији наслов гласи „Анализа затвора ОВК“. У њему је дат преглед информација које је поседовао МКТЈ у вези са затвором ОВК у Ликовцу, у општини Србица, и потврђује се постојање још пет сличних објеката у тој области, под управом ОВК. Међу многим другим чињеницама, именима, локацијама и догађајима, ово се односи и на затварање г. Ивана Булатовића у ОВК затвор у Ликовцу, 1998. године.
43. У том документу је такође назначено да је С. Л, припадник ОВК, осумњичен да је био „директор“ „ОВК затвора у Ликовцу“ и заменик особе С. С, команданта ОВК у „оперативној зони Дреница“. У њему је такође дат списак „потенцијалних мета“, које су обухватале С. С, С. Л. и још пет бивших команданата ОВК, као и дијаграм командних структура ОВК у „оперативној зони Дреница“.
44. Спис садржи једно друго писмо које је начелник српског покрајинског тима за везу са КФОР-ом упутио полицији УНМИК-а, датираним на 6. децембар 2000. године. У тим писму, српске власти су полицији УНМИК-а проследили кривичну пријаву особе Н. Т, бр. КУ 422/2000, која је поднета 20. новембра 2000. године. Према наводима у том писму, ова пријава је поднета против непознатих припадника ОВК који су отели г. Ивана Булатовића 23. маја 1998. године из воза на железничкој станици у Трдевцу, у општини Глоговац. Међутим, спис не садржи ниједан документ из српског списка бр. КУ 422/2000, који је требало да буде приложен уз ово писмо.

2004

45. Следећа активност која се налази у истражном спису предузета је током 2004. године. Ради се о ЈНЛ-овом Извештају о анте-мортем истрази који је приложен уз ЈНЛ-ов предмет бр. 0393/ИНВ/04, у вези са нестанком г. Ивана Булатовића. Извештај садржи унакрсну референцу на предмет бр. 2000-00009; започет је 22. маја 2004, а завршен 10. јула 2004. године. Поље овог извештаја „Сведок“ је празно.
46. Под насловом извештаја „Природа информација“ (задржан првобитни текст) стоји:
- „Нестанак НЛ [несталог лица] уписан је на основу информација добијених из Министарства унутрашњих послова у Београду, у Србији, 6. децембра 2000. године. Дана 23. маја 1999, у непознатом тренутку, НЛ је избачен из воза на железничкој станици у Трдевцу, у општини Глоговац, у региону Приштине, од стране албанских терориста. У тренутку инцидента, воз је био на путу од Пећи ка Косовом Пољу. НЛ је одведен у неидентификованим вагоном у непознатом правцу. Нису доступне додатне информације“.
47. У пољу извештаја „Даља истрага“ стоји (задржан првобитни текст):
- „Шеф ЈНЛ-а... послао је писмо, датирано на 26. фебруар 2000. године свим регионалним командантима, шефу ЦЈКИ-ја, шефу граничне полиције, КФОР-овом ЗКИ-ју, ВЈ/МУП-у, одсеку ГШ-а команде КФОР-а, без позитивних резултата... није било могуће наставити спровођење истраге због мањка информација. Електронска порука која се односи на нестало лице послата је официру за везу... у Београду... ради добијања записа/изјава/додатних информација о НЛ-у, како би се олакшао наставак истраге“.
48. У закључку овог извештаја, истражитељ је написао: „Нису прикупљени анте-мортем подаци и узорци крви и не постоје информације путем којих би се пронашло гробно место; стога предлажем да се овај предмет држи на чекању док не постану доступне додатне информације“.
49. У спису се такође налази електронска порука коју је ЈНЛ-ов истражитељ послао ЈНЛ-овој канцеларији у Београду, датирана на 6. јануар 2004, путем које се траже додатне информације у вези са случајем г. Ивана Булатовића. Како се наводи у овој електронској поруци, отмица се догодила 23. маја 1999. године на железничкој станици „Трдевац“ у општини Глоговац, у региону Приштине“. У њој се такође наводи да ЈНЛ-у нису доступни никакви анте-мортем подаци у погледу г. Ивана Булатовића. У спису се не налази одговор на ову електронску поруку.
50. Штампани извод из ЈНЛ-ове базе података, датиран на 19. април 2004. године и са референцом на предмете бр. 0393/ИНВ/04 и 2000-000009, у вези са отмицом г. Ивана Булатовића, садржи једино име истражитеља који је додељен том предмету.

51. Спис такође садржи електронску поруку, датирану на 24. мај 2004. године, у којој се наводи да је исти истражитељ ЈНЛ-а затражио од канцеларије ЈНЛ-а у Београду додатне информације по питању шест предмета, укључујући предмет који се тиче жаличевог супруга. Спис не садржи одговор на ову електронску поруку.
52. Спис такође садржи још један штампани извод из ЈНЛ-ове базе података, датиран на 6. август 2004, са референцом на предмете бр. 0393/ИНВ/04 и 2000-000009. У његовом пољу означеном као „Истражне белешке“ наводи се (задржан првобитни текст):

„Истражитељ... прегледао је постојећи спис који се налази у ЈНЛ-у и открио да не постоје трагови помоћу којих може да се настави било каква истрага. РИЈ у Пећи је послао писмо да не поседује евиденцију о НЛ-у. ЈНЛ-ов истражитељ је покушао да пронађе српско село у областима Глоговац и Пећ, али није прибављена ниједна информација. Путем апликације „Lotus notes“ београдском ЈНЛ-у... послата је порука 1. јуна 2004. године да се настави са истрагом по овом предмету, али до сада није добијена ниједна информација од... Предмет је остављен на чекању до добијања додатних информација“.

d) Поступак пред МКТЈ-ем

53. МКТЈ-ева веб-страница садржи транскрипт саслушања г. Сретена Лукића, оптуженог по предмету бр. ИТ-05-87 (*Тужилац против Милана Милутиновића и осталих*), одржаног 5. марта 2008. године. У њему су наведене информације у вези са отмицом и затварањем г. Ивана Булатовића од стране ОВК (стр. 23722–23724 транскрипта), као оне наведене изнад у тексту. У МКТЈ-евим изворима на мрежи нису пронађене додатне референце у погледу г. Ивана Булатовића.

e) Истрага коју је спровео СТРК

54. У оптужници по предмету бр. ППС 88/11 / ГјПП 27/2012 коју је подигао СТРК код Основног суда у Митровици, 6. новембра 2013, терети се 15 оптужених за *ратне злочине почињене против цивилног становништва* (чланови 22 и 142 Кривичног закона Југославије). Она садржи ставке које се тичу, конкретно, отмице и затварања г. Ивана Булатовића у затвор у Ликовцу, као и сажетак изјаве жалиоца коју је забележио СТРК. Двојица оптужених, С. С. и С. Ј. оптужени су за извршење и помагање у извршењу тешких злочина против г. Ивана Булатовића.
55. Дана 10. априла 2015. године (видети § 15 горе у тексту), међународни тужилац СТРК-а задужен за овај случај потврдио је Секретаријату Комисије да у свом спису не поседује никаква истражна документа у вези са истражним радњама које су спровели органи УНМИК-а, поред оних које је УНМИК већ доставио Комисији.

III. ЖАЛБА

56. Жалилац се жали на УНМИК-ов наводни пропуст да ваљано истражи отмицу и нестанак њеног супруга. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац позива на кршење процедуралног проширења члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).
57. Она се такође жали на душевну бол и патњу наводно проузроковане њој и њеној породици овом ситуацијом. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац ослања на члан 3 ЕКЉП.

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

1. Опсег разматрања Комисије

58. Пре него што започне разматрање меритума жалбе, Комисија би желела да разјасни домен свог разматрања.
59. Комисија напомиње да је жртва у овом случају била отета и да је накнадно нестала током оружаног сукоба на Косову, у ком случају се примењују принципи Међународног хуманитарног права. Међутим, правна надлежност Комисије је ограничена на жалбе које се тичу наводног кршења људских права дефинисаних УНМИК-овом Уредбом бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права. Сходно томе, Комисија не доноси закључке о одговорностима сходно Међународном хуманитарном праву.
60. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе упућене њој значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу материјалних обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.
61. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима људских

права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и другог окрутног, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенцији о правима детета.

62. Комисија такође напомиње да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више није спроводио извршну власт над косовским судским системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност ни за какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалилац жали на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.
63. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусти који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 31). У случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЉП.
64. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над жалбама које се односе на наводна кршења људских права „до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети предмет Европског суда за људска права (ЕСЉП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009. године, §§ 147–149; ЕСЉП, *Кипар против Турске* [ВВ] бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001. године, § 136, ЕКЉП 2001-IV).

2. Поднесци страна

65. Жалилац се жали, у суштини, на повреду права које се односе на изостанак адекватне кривичне истраге у вези са отмицом и нестанком њеног супруга. Жалилац такође

наводи да није била обавештена о томе да ли је истрага уопште спроведена и какав је био њен исход.

66. СПГС не оспорава чињеницу да је г. Иван Булатовић нестао у околностима опасним по живот, али подсећа да је до нестанка дошло пре доласка УНМИК-а на Косово, док је та територија још увек била под управом југословенских и српских органа. СПГС напомиње у том погледу да су до 11. јуна 1999. године ти органи имали обавезу да истраже случај; он такође напомиње да током тог периода „није постојао напредак у проналажењу г. Ивана Булатовића нити у идентификацији починилаца могућег злочина“. Маја 1998. године, када је он нестао, још увек је трајао оружани сукоб на Косову, па је „безбедносна ситуација на Косову била изузетно напета и ниво насиља је био висок на територији целог Косова“.
67. СПГС додаје да је јуна 1999. године, након успостављања УНМИК-а, „безбедносна ситуација... и даље била напета. КФОР је још увек радио на развоју снаге довољне за одржавање јавне безбедности и реда и мира и догодио се одређени број озбиљних кривичних инцидената чије су мете били косовски Срби, укључујући отмице и убиства“. Цитирајући извештај Генералног секретара УН-а упућен Савету безбедности Уједињених нација од 12. јула 1999. године, СПГС описује ситуацију на следећи начин:

„Општа ситуација на Косову је била напета, али се стабилизује. ОВК се брзо вратио у све делове Косова, посебно у југозападни део, а велики број косовских Срба напустио је своје домове и отишао у Србију. Док је први талас одлазака косовских Срба био подстакнут бригаама за безбедност, а не стварним претњама, други талас одлазака био је последица растућег броја инцидената које су косовски Албанци починили против косовских Срба. Одласке су поготово подстакла убиства и отмице које су биле у центру пажње јавности, као и пљачке, подметнути пожари и присилна експропријација станова. Овај процес је сада успорен, али у градовима као што су Призрен и Пећ практично уопште нема косовских Срба, а градови Митровица и Ораховац су подељени дуж етничких линија.

Безбедносни проблем на Косову у великој мери је последица непостојања установа и органа задужених за ред и мир. Многи злочини и неправде не могу се ваљано кривично процесуирати. Криминалне банде, борећи се за контролу над оскудним ресурсима, већ искоришћавају ту празнину. Иако је КФОР тренутно одговоран за одржавање јавне безбедности и грађанског реда и мира, његова могућност да се тиме бави ограничена је чињеницом да се он и даље налази у процесу развоја својих снага. Непостојање легитимних полицијских снага, како међународних тако и домаћих, дубоко се осећа, стога се решавању тог проблема мора приступити као приоритету“.

68. СПГС не оспорава чињеницу да је, од свог успостављања, УНМИК преузео одговорност да спроведе ефикасну истрагу нестанка г. Ивана Булатовића у складу са процедуралним стандардима из члана 2 ЕКЉП. Према речима СПГС-а, „главна сврха

такве истраге [била] је обезбеђивање ефикасне примене домаћих закона којима се штити право на живот, како је дефинисано Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 од 25. јула 1999. о овлашћењима привремене управе на Косову и касније измењеном и допуњеном Уредбом УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. о закону који се примењује на Косову“.

69. СПГС сматра да је таква обавеза двострука и да подразумева: „(i) обавеза утврђивања судбине и/или локације несталих лица путем истраге; и (ii) обавеза спровођења истраге којом се може утврдити да ли је до смрти дошло незаконитим путем и која може довести до идентификације и кажњавања лица одговорних за нестанак и/или смрт несталих лица“.
70. СПГС даље примењује да се, при одлучивању о пријавама сходно процедуралном делу члана 2 мора обратити пажња на то да се на УНМИК не ставља немогућ или несразмеран терет. У том погледу, СПГС подсећа на пресуду коју је донео Европски суд за људска права по предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, у којој је, у ставу 70, наведено следеће:

„Суд узима у обзир комплексну ситуацију у Босни и Херцеговини, нарочито у првих десет година након рата. У таквој послератној ситуацији, оно што представља немогућ и/или несразмеран терет мора да се мери врло конкретним чињеницама и контекстом. С тим у вези, Суд напомиње да је више од 100.000 људи убијено, скоро 30.000 људи је нестало, а више од два милиона људи је расељено током рата у Босни и Херцеговини. Избор је неизбежно морао да се направи у смислу послератних приоритета и ресурса“.

71. Према мишљењу СПГС-а, у периоду од 1999. до 2008. године, УНМИК се суочио са ситуацијом сличном оној у Босни и Херцеговини од 1995. до 2005. године. Многи људи за које се није знало где се налазе отети су, убијени и сахрањени у необележеним гробовима на територији Косова или ван ње или су њихови посмртни остаци пренети и сахрањени ван Косова, што је умногоме отежало проналажење и повратак њихових посмртних остатака.
72. СПГС даље истиче да је јуна 2002. године УНМИК успоставио КНЈСМ који је био задужен да утврђује судбину несталих лица. Међутим, његов рад је био суочен са многим изазовима на почетку операција због рада који су претходно углавном обављали актери независни од УНМИК-а. Конкретно, СПГС наводи да је сакупљање доказа о ратним злочинима почело са доласком НАТО-а 1999. године, са независним тимовима из неколико земаља који су функционисали под слабом координацијом МКТЈ-а. Недостатак стандардних радних процедура или централизације довео је до проблема са доказима прикупљеним у овој фази. Године 2000, МКТЈ је спровео велику, централизовану, форензичку операцију у ораховачкој мртвачници, где је применио стандардне радне процедуре за све форензичке тимове осим британског, који је функционисао независно у Приштини.

73. СПГС наставља с тим у вези: „Чак много озбиљнији од недостатка форензичких стандарда био је недостатак пажње поклоњене хуманитарном распореду идентификације тела и враћања посмртних остатака [...]. У усредсређеном напору да покажу да су злочини систематски и широко распрострањени, МКТЈ и његови волонтерски тимови извршили су обдукције што већег броја тела, при чему је идентификација вршена у недовољној мери или уопште није извршена. У свом извештају, МКТЈ наводи да је 1999. и 2000. године извршио ексхумацију 4019 тела, а мање од половине тог броја је идентификовано; штавише, нека неидентификована тела ексхумирана 1999. године од стране волонтерских тимова поново су сахрањена на местима која су још увек непозната КНЈСМ-у“. Након што је МКТЈ окончао своје ангажовање 2000. године, ЈНЛ полиције УНМИК-а наставио је истраге несталих лица у мањем обиму, „ex-officio, без икакве шире стратегије у погледу подизања оптужнице“. Услед тога, прикупљен је велики број неструктурисаних информација.
74. СПГС тврди да је проналажење и идентификовање несталих лица у горе описаном контексту веома тежак и дуготрајан задатак. Он даље тврди да број несталих лица чије је остатке пронашао и идентификовао КНЈСМ „сведочи о његовом напорном раду између 2002. и 2008. године“ и да је „у гробницама пронађено још тела и у току су идентификације и повраћаји посмртних остатака члановима породица, често на основу информација садржаних у списима УНМИК-а/КНЈСМ-а“. СПГС додаје да стога „очигледно је да је поступак оснивања система који ће моћи да ефикасно решава нестанке и друга озбиљна кршења међународног хуманитарног права разумно постепено у контексту Косова, а овај принцип се огледа у горенаведеном предмету *Палић*“. СПГС даље напомиње да се овај поступак „ослањао на одређени број актера, а не само на УНМИК, на пример [МКНЈ], [МКЦК] и локалне организације за нестала лица“.
75. СПГС даље тврди да су за спровођење ефикасних истрага од суштинске важности „професионалне, добро обучене полицијске снаге са довољно средстава... [које] нису постојале на Косову 1999. године и морале су бити основане испочетка и постепено развијане“.
76. СПГС даље наводи да је након потпуног повлачења свих југословенских полицијских и паравојних снага са Косова, тамо настао „потпун полицијски вакуум“. У овој ситуацији, УНМИК је морао да изгради нову Косовску полицијску службу, што представља један дуготрајан и изазован задатак који, према наводу СПГС-а, још увек траје. СПГС такође наводи да се полиција УНМИК-а суочила са бројним изазовима током вршења функција спровођења закона, које јој је постепено преносио КФОР у периоду 1999-2000. године. Он се, у том погледу, осврће на Годишњи извештај полиције УНМИК-а за 2000. годину, у коме је ситуација описана на следећи начин:
- „Полиција УНМИК-а је морала да ради у послератном окружењу у ком је затекла беживотна тела и опљачкане и спаљене куће. Етничко насиље је избијало у виду илегалних исељавања, принудних одузимања имовине, спаљивања кућа и физичког насиља над заједницама широм Косова. Бес и тензија су били јако изражени међу свим етничким групама, а појачавали су

их извештаји о несталим и умрлим особама. За полицију УНМИК-а је постао императив да успостави ред и да брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина.

Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, било је неопходно да се на терену разраде концепт, планирање и спровођење. Због двадесет различитих националности које су учествовале на почетку, полицијским руководиоцима је представљало изазован задатак да установе уобичајену праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу“.

77. СПГС наводи да су припадници међународне полиције УНМИК-а који су радили на предметима несталих лица морали да се прилагоде спровођењу истрага на страниј територији и у страниј култури, са ограниченом подршком Косовске полиције која је још увек била у развоју. Он даље наводи да су истражитељи често наилазили на ситуације где појединци који су поседовали релевантне информације о локацији и судбини несталих лица нису желели да открију те информације. Према наводу СПГС-а, све ове препреке „ометале су могућност“ полиције УНМИК-а да спроведе истраге сходно стандардима који се могу очекивати од држава са успостављеним институцијама које не наилазе на велики број предмета овакве природе повезаних са ситуацијама након сукоба.
78. У погледу овог предмета, СПГС се позива на МКТЈ-ев меморандум (видети §§ 42–43 горе у тексту), али истиче да „у списима добијеним од ЕУЛЕКС-а не постоје информације у вези са резултатима истраге коју је спровео МКТЈ у погледу наводног затвора у Ликовцу“. СПГС је такође доставио преглед садржаја истражног списка (видети §§ 35–52 горе у тексту) и истакао је да „узорци крви нису прикупљени, не постоје информације које би довеле до проналажења могућег гробног места и случај треба да буде на чекању док не постану доступне додатне информације“ (видети § 48 горе у тексту).
79. У погледу истраге усмерене ка идентификацији починилаца и њихово довођење пред лице правде, СПГС наводи да обавезу да истражи овај случај „није имао УНМИК, већ МКТЈ који је имао извршни мандат по питању таквих истрага озбиљних кршења људских права почињених од 1991. године“. Према наводима СПГС-а, таква врховна правна надлежност је „неоспорна сходно... Резолуцији 827 Савета безбедности УН-а и више пута је потврђена резолуцијама Савета безбедности УН-а које се тичу Косова, као и самог Трибунала“. Ипак, МКТЈ је био дужан да преузме одређене предмете или да „подстакне домаће институције да спроведе своју правну надлежност у складу са својим релевантним законима и процедурама“.
80. Стога, СПГС тврди да је „нестанак г. Булатовића потпао под надлежност МКТЈ-а и да је МКТЈ био дужан да направи истражне напоре... усмерене ка довођењу починилаца пред лице правде“. У свом одговору на захтев Комисије да поткрепи своју тврдњу да

је МКТЈ преузео ову истрагу са више доказа, СПГС је потврдио да је тај закључак био заснован на присуству горепоменутог меморандума у предметном спису.

81. Сходно томе, СПГС тврди да се по питању овог предмета УНМИК-у не може приписати кршење процедуралних захтева из члана 2 ЕКЉП.
82. СПГС је такође обавестио Комисију да ће можда доставити додатне коментаре о овом предмету, „[j]ер постоји могућност да има додатних и убедљивих информација“, ван достављених докумената. Међутим, с тим у вези, до данашњег дана нису примљени додатни дописи, осим потврде о потпуности достављених истражних списа.

3. Процена Комисије

83. Комисија сматра да се жалилац позива на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 ЕКЉП, у погледу тога да полиција УНМИК-а није спровела ефикасну истрагу у вези са отмицом и нестанком г. Ивана Булатовића.

a) Подношење релевантних списа

84. На захтев Комисије, СПГС је 26. априла 2012. године доставио примерке докумената везаних за ову истрагу, које је УНМИК успео да добије. Као што је горе наведено (§ 81), СПГС је такође напоменуо да можда постоји још информација у вези са овим предметом, које се не налазе у достављеним документима. Ипак, дана 1. априла 2015. године, УНМИК је потврдио Комисији да више нису пронађени никакви списи па се тако достављање може сматрати завршеним (видети § 14 изнад).
85. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да достави било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује достављање докумената и информација релевантних за жалбу. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да им достави информације које има, без одговарајућег објашњења“ (видети предмет *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда ЕСЉП од 31. маја 2005, § 56).
86. Комисија такође напомиње да је правилно одржавање истражних списа који се тичу таквих кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истрага до њихове предаје, кључно за наставак тих истрага и пропуст да се то учини могао би стога сâм по себи покренути питања сходно члану 2 (видети ХРАП, *Булатовић*, бр. 166/09, мишљење од 13. новембра 2014. године, § 62). Комисија такође напомиње да, тиме што тврди да је ову истрагу спровео МКТЈ, УНМИК такође указује на то да МКТЈ можда поседује неке документе у вези са овом истрагом. Међутим, упркос захтеву Комисије (видети §§ 8–9 горе у тексту), УНМИК није доставио никакву потврду о постојању такве могућности, нити о активности УНМИК-а да то докаже.

87. Комисија нема разлога да сумња да је УНМИК уложио напор како би добио релевантна истражна документа. Међутим, УНМИК није доставио никакво објашњење због чега би документација могла бити непотпуна и у погледу којих делова.
88. Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалбе на основу документа који су јој доступни (у том смислу, видети предмет *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда ЕСЉП од 15. марта 2011, § 146).
- b) *Општа начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2*
89. Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права бар од случаја Интерамеричког суда за људска права (ИАСЉП) *Веласкез-Родригез* (видети случај *Веласкез-Родригез против Хондураса*, пресуда ИАСЉП од 29. јула 1988, серија Ц бр. 4). Комитет за људска права Уједињених нација (КЉП) навео је да позитивна обавеза спровођења истраге проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност личности), тумачено заједно са чланом 2 (3) (право на ефикасан правни лек) МСГПП-а (видети Комитет за људска права Уједињених нација (КЉП), Општи коментар бр. 6, 30. април 1982, § 4; КЉП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004, §§ 8 и 18, СГПП/Ц/21/Рев.1/Дод. 13; видети такође, између осталог, КЉП, *Мухамед Ал-Авани против Либијске Арапске Демахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (Документ УН-а А/Res/47/133, 18. децембар 1992) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних, арбитражних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције о заштити свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.
90. Да би се бавила тврдњама жалиоца, Комисија се посебно осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЉП. Суд је сматрао да „обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције 'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Макен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЉП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998, § 105, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1998-I; видети такође ЕСЉП, *Јасинскис против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти,

или су непознати (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191).

91. Европски суд за људска права је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 64, при § 136; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, бр. 10865/09, 45886/07 и 32431/08, пресуда од 17. септембра 2014. године, § 317).
92. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне пријаве или преузимање одговорности за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004. године, § 310; видети такође ЕСЈП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005. године, § 210; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад, § 321).
93. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 64 изнад, при § 191; видети такође ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све могуће разумне кораке да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти, или одговорна особа или особе, ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, § 312; и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, § 212).
94. Конкретно, закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, наведен изнад у § 90 при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависе од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазаре против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105). Истовремено, надлежни органи морају увек да учине озбиљан напор да открију шта се догодило и не

треба да се ослањају на исхитрене или неосноване закључке како би затворили истрагу. (видети ЕСЈП [ВВ], *Ел Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, бр. 39630/09, пресуда од 13. децембра 2012. године, § 183; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 91, при § 322).

95. У том контексту се подразумева услов ажурности и разумне експедитивности. Чак и у ситуацијама када можда постоје препреке или потешкоће које спречавају напредак истраге, брза реакција надлежних органа је од кључног значаја за одржавање поверења јавности у њих у погледу поштовања владавине права и за спречавање стварања слике о тајном учествовању у незаконитим радњама или њиховом толерисању (видети случај *Пол и Одри Едвардс против Уједињеног Краљевства*, предмет бр. 46477/99, пресуда ЕСЈП од 14. марта 2002, § 72, ЕКЈП, 2002-II); ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 91, при § 317).
96. Европски суд је такође истакао да „захтеви из члана 2 превазилазе фазу званичне истраге, када она доведе до покретања поступка у домаћим судовима: поступак у целини, укључујући фазу суђења, мора да испоштује захтеве за позитивну обавезу заштите живота путем закона. Иако не постоји апсолутна обавеза решавања свих кривичних гоњења изрицањем пресуде или одређене казне, државни судови никако не би смели да допусте да прекршаји који се тичу насилних смрти остају некажњени“ (ЕСЈП, *Јелић против Хрватске*, бр. 57856/11, пресуда од 12. јуна 2014, § 77).
97. Конкретно, у погледу особа које су нестале и касније пронађене мртве, што није случај у овом предмету, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док су локација и судбина особе неизвесни, те је она стога континуираног карактера“ (случај ЕСЈП Палић против Босне и Херцеговине, наведен у § 93 изнад, при §46; у истом смислу, случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 64, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр. 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012, § 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталог лица и, генерално, остаје обавеза да се објасне нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, у § 46; у истом смислу ЕСЈП [ВВ], предмет *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад, у § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, § 64).
98. Што се тиче захтева за јавни надзор, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, најближи сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту

његових или њених легитимних интереса (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали*, наведен изнад у § 92, при §§ 311–314; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 92, при §§ 211–214 и случајеве наведене у њему; ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. јула 2011, бр. 55721/07, § 167, ЕКЈП 2011; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 91, при § 324).

99. Суд је такође истакао огроман значај који ефикасна истрага има у утврђивању истине о ономе што се догодило, чиме се задовољава право на истину, не само због породица жртава, већ и због жртава сличних злочина, као и опште јавности, која има право да сазна шта се догодило (ЕСЈП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, наведен изнад у § 94; ЕСЈП, *Ал-Наишири против Пољске*, бр. 28761/11, пресуда од 24. јула 2014. године, §§ 495–496). Органи Уједињених нација су такође уверени у значај права на истину. Према речима Генералног секретара Уједињених нација, „право на истину подразумева свест о потпуној и комплетној истини о повредама права и догађајима који су се одиграли, карактеристичним околностима везаним за њих и о учесницима у њима. У случају несталих лица... то такође подразумева право да се пронађе жртва и сазна њена судбина“ (видети Извештај Генералног секретара УН-а, *Нестала лица*, Документ УН-а А/67/267, 8. август 2012. године, § 5; видети такође КЈП, *Шедко и Бондаренко против Белорусије*, Саопштење бр. 886/1999, разматрања од 3. априла 2003. године, § 10.2, СГПП/Ц/77/Д/886/1999; КЈП, *Меријам Филипе, Аугусте и Томас Санкара против Буркине Фасо*, Саопштење бр. 1159/2003, разматрања од 8. марта 2006, § 10.2, СГПП/Ц/86/Д/1159/2003; Комитет УН-а за људска права, Резолуције 9/11 и 12/12: *Право на истину*, 24. септембар 2008. и 12. октобар 2009. године; Преамбула и члан 24 став 2 Конвенције о заштити свих људи од принудног нестанка, наведено у § 89 изнад; видети такође Извештај Специјалног извештача о унапређењу и заштити људских права и фундаменталних слобода током борбе против тероризма, г. Бена Емерсона, *Оквирни принципи за обезбеђивање одговорности јавних органа за тешка и систематска кршења људских права почињена у контексту иницијатива за борбу државе против тероризма*, документ УН-а, А/КЈП/22/52, 1. март 2013, § 23–26).

с) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*

100. Комисија је свесна чињенице да је до отмице и нестанка г. Ивана Булатовића дошло отприлике годину дана пре распоређивања УНМИК-а на Косову, током оружаног сукоба, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.
101. СПГС, са своје стране, не оспорава чињеницу да је УНМИК, почевши од свог распоређивања на Косову јуна 1999. године, имао обавезу да истражи овај случај сходно члану 2 ЕКЈП. Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које припадају контексту Косова и распоређивању УНМИК-а у првој фази његове мисије треба да буду узете у обзир приликом процене тога да ли је ова истрага у складу са чланом 2 ЕКЈП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.

102. Комисија сматра да ова ситуација покреће два кључна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК.
103. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЉП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011, § 44; случај *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011, § 25; случај *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012, § 22).
104. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на ситуације након сукоба, укључујући оне у земљама бивше Југославије (видети, између осталих примера, ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 93 и ЕСЉП, *Јуларић против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011. године). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује на „различите безбедносне околности, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 98, при § 164; видети такође случај *Гулеч против Турске*, пресуда ЕСЉП од 27. јула 1998, § 81, Извештаји 1998-IV; случај *Ерги против Турске*, пресуда ЕСЉП од 28. јула 1998, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; случај *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 92, при §§ 85–90, 309–320 и 326–330; случај *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 92, при §§ 180 и 210; случај *Канлибаш против Турске*, бр. 32444/96, пресуда ЕСЉП од 8. децембра 2005, §§ 39–51).
105. Суд је признао да „када до смрти [и нестанака] које треба истражити према члану 2 дође под околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи на препреке и [...] конкретна ограничења могу захтевати употребу мање ефикасних мера истраге или могу довести до одлагања истраге“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад, §164; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006. године, § 121). Суд је ипак закључио да „обавеза према члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот (видети, између много осталих примера, ЕСЉП, *Каја против Турске*,

наведен изнад у § 90, при §§ 86-92; ЕСЈП, *Ерги против Турске*, наведен изнад, §§ 82–85; ЕСЈП [ВВ], *Танрикулу против Турске*, бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999. године, §§ 101–110, ЕКЈП 1999-IV; ЕСЈП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005, §§ 156-166; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у §§ 215-224; ЕСЈП *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007, §§ 158-165).

106. Слично томе, КЈП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети КЈП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад, при § 1; КЈП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 22. априла 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЈП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанцима и отмицама на Косову (видети КЈП, *Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија)*, 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).
107. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, као што је описао СПГС, довеле до тога да од кључног значаја буде да УНМИК од самог почетка успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут приписивања свеобухватне одговорности по питању надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје предмета међу различитим службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир потребу за заштитом жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЈП, *Р. Р. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда од 4. децембра 2012. године, §§ 28–32), као и да се размотри нарочита рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЈП [ВВ], *Саргсијан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011. године, § 145; и ЕСЈП [ВВ], *Чирагов и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, одлука од 14. децембра 2011. године, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када је Генерални секретар УН-а описао полицију и правосудни систем на Косову као системе који „добро функционишу“ и који су „одрживи“ (видети § 23 изнад).
108. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЈП, *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. новембра 1988. године, § 53, Серија А бр. 145-Б).

Комисија се стога слаже са СПГС-ом да природа и степен разматрања да ли ефикасност истраге испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће утврдити, у погледу сваког предмета, да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражног посла на Косову.

109. На крају, као одговор на примедбу СПГС-а да се члан 2 мора тумачити тако да се њиме не поставља немогућ или несразмеран терет на надлежне органе, било у контексту полицијских активности или у контексту приоритета и средстава, Комисија узима у обзир да је Европски суд установио да се управо конкретним чињеницама и контекстима мора мерити шта заправо представља немогућ и/или несразмеран терет (видети ЕСЉП, случај Палић против Босне и Херцеговине, наведен у § 93 горе у тексту, при § 70; Брекнел против Уједињеног Краљевства, бр. 32457/04, пресуда од 27. новембра 2007, § 62).
110. Комисија наглашава да је она већ обавила анализу ефикасности, сходно члану 2, бројних истрага које је спровео УНМИК у погледу убистава, отмица и нестанака везаних за сукоб на Косову. Комисија је идентификовала уобичајене недостатке у овим истрагама, попут кашњења уписивања предмета и прекорачења периода неактивности од почетка и у периоду под правном надлежношћу Комисије; пропуста да се предузму основни истражни кораци и да се испрати очигледан след истраге; недостатка усклађености међу различитим јединицама полиције УНМИК-а; недостатка редовних и значајних разматрања предмета; недостатка тужилачког надзора; пропуста да се члановима породице достави минимум неопходних информација о статусу истраге (упоредити са ЕСЉП, *Аслаканова и остали против Русије*, наведен изнад у § 97, при § 123). Комисија такође бележи системске пропусте попут мањкавости система за постављање истражних приоритета и изостанка ваљане предаје предмета. У већини ових случајева, Комисија је установила да истраге нису биле ефикасне у смислу члана 2 и да пропусти УНМИК-а, који су се наставили током периода под надлежношћу Комисије, не могу бити оправдани у светлу потешкоћа са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије.

d) Усаглашеност са чланом 2 у овом предмету

111. У погледу околности овог случаја, Комисија прво подсећа на чињеницу да је г. Иван Булатовић отет и да је накнадно нестао 23. маја 1998. године, више од годину дана пре распоређивања УНМИК-а на Косову. Тако, до 11. јуна 1999. године, југословенски и српски надлежни органи имали су обавезу да истраже овај случај, док је након тог датума УНМИК преузео обавезу да спроведе ову истрагу. СПГС не оспорава ову чињеницу (видети §§ 66–68 изнад).
112. Комисија напомиње да је, према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, најкасније од средине септембра 1999. године цео систем кривичних истрага у региону Приштине био под пуном контролом УНМИК-а. У том погледу, Комисија подсећа да је најкасније до јануара 2000. године УНМИК сазнао за отмицу и нестанак г. Ивана Булатовића и покренуо истрагу (видети §§ 35–36 изнад).

113. Како је отет у околностима очигледно опасним по живот, што СПГС такође не оспорава (видети § 66 изнад), УНМИК је био дужан да истражи овај случај. Дакле, одговорност је била на полицији УНМИК-а да обезбеди, прво, да се истрага спроводи експедитивно и ефикасно; *друго*, да се сав релевантан истражни материјал на одговарајући начин преда органу који преузима одговорност за истрагу (ЕУЛЕКС, видети § 26 изнад); и, треће, да истражни списи могу да се прате и преузимају уколико дође до потребе за тим у било којој каснијој фази.
114. Циљ ове истраге био је да се открије истина о догађајима који су довели до нестанка жаличевог супруга, да се утврди његова судбина и да се идентификују починиоци. Да би испунили ове циљеве, они који спроводе истрагу били су дужни да траже, прикупе и сачувају доказни материјал; да идентификују могуће сведоке и узму њихове изјаве; да идентификују починиоца/починиоце и изведу их пред надлежни суд утврђен законом.
115. Комисија подсећа да би ефикасне истражне радње морале да се спровode брзо и експедитивно, где би надлежни органи предузели све разумне кораке и испратили очигледан след истраге како би осигурали доказе везане за инцидент, укључујући, између осталог, сведочење очевидаца, форензичке доказе итд. Истрага такође мора да обезбеди елемент јавног надзора у довољној мери, као и да у разумној мери буде доступна породици жртве. Закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Штавише, истрага би требало да се повремено преиспита, како би се обезбедило да све доступне информације буду узете у разматрање. Пошто обавеза спровођења истраге није обавеза резултата већ средстава, при оцењивању њене ефикасности треба узети у обзир околности конкретног случаја и практичну реалност истражног рада (видети §§ 93 - 94 изнад).
116. Пошто је узела у обзир тврдњу СПГС-а да би списи поднети Комисији могли бити непотпуни, као и због недостатка даљег објашњења у вези с тим (видети § 82, 84 и 87 изнад), Комисија претпоставља да УНМИК не може да гарантује да су списи достављени Комисији потпуни. У случају да достављен спис није потпун, то би значило да је дошло до неке од следећих ситуација: да није спроведена ваљана истрага; да спис није исправно и у потпуности предат ЕУЛЕКС-у; или да УНМИК није добио натраг потпун спис од особе тренутно задужене за његово чување. Комисија је већ напоменула да нема разлога да сумња у поштене намере УНМИК-а у настојању да обезбеди потпун истражни спис ради његове процене (видети § 87 изнад). Међутим, Комисија сматра да, без обзира на то које је од ових могућих објашњења применљиво, оно би указало на пропуст који се може директно приписати УНМИК-у, било да се ради о периоду када је он обављао своје извршне функције или у свом садашњем својству.
117. Комисија даље напомиње да је од самог почетка истраге било очигледних недостатака у спровођењу истраге од стране полиције УНМИК-а. Међутим, у светлу горе описаних напомена у вези са њеном ограниченом временском надлежношћу (видети §

64 изнад), Комисија подсећа да је она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истрага са чланом 2 ЕКЈП само за период након 23. априла 2005. године, узимајући у обзир статус предмета тог датума (ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 93, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области спровођења правде (видети § 26 изнад).

118. У погледу првог дела процедуралне обавезе, односно проналажења посмртних остатака г. Ивана Булатовића, Комисија напомиње да се још увек не зна где се он налази. Према информацијама које су доступне Комисији, МКЦК је прикупио анте-мортем податке у вези са њим у периоду између 1. јуна и 20. септембра 2001. године. Ставка базе података МКНЛ-а потврђује да су узорци ДНК прикупљени, али није јасно када и ко је прикупљао узорке (видети § 31 изнад). Комисија напомиње са забринутошћу да барем до јула 2004. године (видети § 48 изнад) ЈНЛ полиције УНМИК-а није био упознат са тим да ли су прикупљени анте-мортем подаци и узорци ДНК, иако је до октобра 2001. године МКЦК већ био доставио полицији УНМИК-а његове анте-мортем податке (видети §§ 31 и 34 изнад).
119. С тим у вези, Комисија напомиње да је прикупљање ДНК узорака само по себи од суштинског значаја јер обезбеђује неопходан материјал за будућа компаративна истраживања и могућу идентификацију пронађених посмртних остатака. Међутим, пошто у случају овог предмета до такве идентификације није дошло, Комисија се сада враћа на истрагу коју је спровела полиција УНМИК-а и циљу идентификације починилаца и довођење истих пред лице правде, што представља други елемент процедуралне обавезе из члана 2 ЕКЈП.
120. Као што је већ поменуто горе у тексту, у истражном спису је наведено да је до јануара 2000. године, по захтеву који је полиција УНМИК-а примила од српских надлежних органа, отворена истрага у погледу нестанка г. Ивана Булатовића (видети § 112 горе у тексту). Комисија напомиње у том погледу да су информације које су наведене у том српском захтеву биле веома ограничене. Након што је примила те информације, полиција УНМИК-а је отворила истражни спис и послала захтев за информације свим главним одредима полиције УНМИК-а на Косову (видети §§ 36–38 изнад), али сви одговори су били негативни (видети § 35 изнад).
121. Спис садржи МКТЈ-ев меморандум, датиран на 13. новембар 2000, са прегледом расположивих информација у вези са одређеним бројем затвора на Косову под управом ОВК, као и командном структуром ОВК у „оперативној зони Дреница“ и списком „потенцијалних мета“ (видети §§ 42–43). Поред осталих података, овај документ садржи информације о затвору ОВК у селу Ликовац, у општини Србица, где је г. Иван Булатовић наводно био затворен након што је отет (видети § 43 изнад). Међутим, у спису није назначено када је овај меморандум постао доступан полицији УНМИК-а. Такође, није јасно како је, или да ли је уопште, полиција УНМИК-а размотрила ове информације и да ли је након тога спроведена било каква активност.

122. Српски надлежни органи су доставили додатне информације о отмици г. Ивана Булатовића, децембра 2000. године, када су полицији УНМИК-а проследили кривичну пријаву особе Н. Т, бр. КУ 422/2000 (видети § 44). Такође, октобра 2001. године, МКЦК је УНМИК-у доставио образац са анте-мортем подацима у погледу г. Ивана Булатовића, у коме су се такође налазила имена жалиоца (очевица отмице) и њене свекрве (видети §§ 37 и 39 изнад). Ипак, Комисија напомиње да спис не садржи никакве доказе о било каквим даљим активностима по питању овог предмета које је полиција УНМИК-а спровела до 2004. године.
123. Комисија даље напомиње да је 2004. године ЈНЛ само размотрио спис (видети §§ 45–48 изнад), али, слично томе, није спровео никакву значајну истражну активност. У извештају о прегледу се не налази ништа што је везано за горенаведени српски спис КУ 422/2000 и МКЦК-ов образац са подацима за контакт жалиоца (очевица отмице); поље овог извештаја „сведок“ је празно.
124. У закључку тог извештаја, ЈНЛ-ов истражитељ је напоменуо да анте-мортем подаци и узорци ДНК нису прикупљени и да је постојао општи недостатак информација. Међутим, уместо препорука за прикупљање додатних информација, истражитељ је дао препоруку да би „овај предмет требало да буде на чекању до добијања додатних расположивих информација“. Спис садржи две електронске поруке, које је ЈНЛ послао јануара и маја 2004. године, у којима се траже додатне информације (видети §§ 49 и 51 изнад), али на њих очигледно није одговорено.
125. Уместо да у оваквој ситуацији испрати очигледан след истраге (на пример, да испита жалиоца која је била очевидац), истражитељ ЈНЛ-а је закључио да „[н]ије [било] никаквих информација које би довеле до могућег проналажења НЛ-а“ и препоручио је да овај предмет остане неактиван (видети § 48 изнад). Накнадно, јануара 2005. године, предмет је обустављен и није предузета даља активност у вези са њим.
126. У том погледу, Комисија подсећа на своју процену по питању категоризације предмета у „активне“ и „неактивне“, наиме, да би „требало извршити категоризацију истраге тек након што се спроведе минимум могућих истражних активности и изврши прикупљање и анализа доступних информација“. Комисија такође понавља свој став, исказан у другим предметима у вези са адекватношћу истрага које се односе на отмице, нестанке, убиства и смрти под сумњивим околностима, да не сме доћи до одређивања приоритета у најранијим фазама, пре него што су предузете икакве основне истражне радње у погледу прикупљања додатних информација и пре него што су прикупљени сви докази који се могу прикупити (видети нпр. ХРАП, *Б. А.* бр. 52/09, мишљење од 14. фебруара 2013. године, § 82; ХРАП, *Јанковић*, бр. 249/09, мишљење од 16. октобра 2014. године, § 107).
127. Августа 2004. године, у ЈНЛ-ову базу података убачене су информације о активностима које је истражитељ задужен за предмет предузео у међувремену (видети § 52 изнад). Међутим, његова активност била је ограничена само на још један преглед материјала из списка и један неуспешан покушај да пронађе место отмице.

128. Комисија признаје да постоји извесна забуна када је реч о имену железничке станице на којој је дошло до отмице: она је названа Бањица (на албанском Вајинсџ) у МКЦК-овом обрасцу за анте-мортем податке (§ 34 изнад) у првом писму српских надлежних органа (§ 35 изнад), у МКТЈ-евом меморандуму (§ 42 изнад), као и у жалиочевом поднеску Комисији (§ 29 изнад); у ЈНЛ-овом захтеву за информације од фебруара 2000. године, написана је као „Banje-the“ (§ 38 изнад), док је названа Трдевац у другом писму српских надлежних органа (видети § 44 изнад), у ЈНЛ-овом извештају из јула 2004. године (видети § 46 изнад), у електронској поруци од 19. априла 2004. године (видети § 49 изнад).
129. Ипак, у Уредби УНМИК-а бр. 2000/43, датираној на 27. јул 2000, о броју, именима и границама општина наводе се оба села, Бањица и Трдевац, у општини Глоговац. Тако, према мишљењу Комисије, чини се да покушај истражитеља да пронађе ово „српско село“ (видети § 52 изнад), који је искоришћен са циљем да се предмет држи на чекању без активности, није био истински.
130. У погледу периода под њеном правном надлежношћу, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија напомиње да је након тог критичног датума настављен пропуст праћења неопходних истражних радњи, укључујући оне у почетној фази истраге. Следствено томе, нису решени недостаци који су постојали до тог датума. Тако је, у складу са настављеном обавезом спровођења истраге (видети изнад § 97), процена целокупне истраге доведена под период надлежности Комисије.
131. У том погледу, Комисија напомиње да се из списка не може видети да је полиција УНМИК-а по питању овог случаја предузела било какву радњу у периоду под временском надлежношћу Комисије.
132. Пошто су се жалилац и гђа М. Б. преселиле у ужу Србију, Комисија подсећа на општу потребу да се сагледа посебна рањивост расељених лица у ситуацијама након сукоба (видети § 107 изнад). Тако је, према мишљењу Комисије, УНМИК имао обавезу да контактира њих, а не да се они врате на Косово које су напустили из безбедносних разлога, како би покушао да сазна шта се десило са њиховим сродником или са истрагом (видети ХРАП, случај *Буљевић*, предмет бр. 146/09, мишљење од 13. децембра 2013, § 100).
133. Комисија је свесна чињенице да сви злочини не могу бити решени и да све истраге не могу довести до идентификације и успешног кривичног гоњења починилаца. Комисија је већ, по питању горенаведеног, упутила на став Европског суда у вези са природом процедуралне обавезе сходно члану 2, што „није обавеза добијања резултата већ употребе средстава“. Суд јасно наводи да не постоји кршење члана 2 ако надлежни органи предузму све разумне кораке које могу да предузму како би се обезбедило да докази везани за инцидент и закључак истраге буду засновани на темељној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената (видети изнад, §§ 93–94), чак и онда када није окривљен ниједан починилац (видети нпр, ЕСЈП, предмет *Палић*, наведен изнад у § 93, при § 65 или ЕСЈП [ВВ], *Ђулијани и Гађио против Италије*, бр. 23458/02, пресуда од 24. марта 2011, §§ 301 и 326). У том

погледу, Комисија такође подсећа на став Европског суда да „надлежни органи морају увек озбиљно да покушају да открију шта се догодило и не би требало да се ослањају на исхитрене или неосноване закључке да би затворили истрагу“ (ЕСЈП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, наведен изнад у § 94, при § 322). Међутим, у овом предмету, пре него што је предузета било каква значајна активност, чак и минимална, или прикупљена било која информација, истрага је сврстана у категорију „неактивних“ без предузимања било какве активности током низа наредних година.

134. Комисија такође понавља свој претходно изражен став да у почетној фази сваке истраге недостаје мање или више значајна количина информација. Проналажење неопходних информација како би се попуниле ове празнине представља главни циљ сваке истражне активности. Дакле, истражни органи не би требало да користе недостатак информација као аргумент да оправдају своју неактивност. У овом случају, међутим, чини се да је, уместо да активно трага за информацијама и траговима, полиција УНМИК-а једноставно чекала да се додатне информације појаве саме од себе. У овој ситуацији, то је могло довести до губитка потенцијалних доказа (видети, нпр, ХРАП, *П. С.*, бр. 48/09, мишљење од 31. октобра 2013, § 107; ХРАП, *Стевановић*, бр. 289/09, мишљење од 14. децембра 2014, § 111).
135. Пошто судбина г. Ивана Булатовића није била утврђена и лица одговорна за његову отмицу и нестанак нису била идентификована, полиција УНМИК-а је имала обавезу да користи средства која су јој на располагању како би редовно пратила напредак истраге да би била сигурна да ништа није занемарено и да је сваки нови доказ узет у разматрање, и како би обавестила његове сроднике о напретку истраге. Како се види из списка, истражни спис је размотрен два пута, током 2004. године. Иако је овај преглед показао да није била спроведена ниједна истрага и да је постојао очигледан след истраге који је требало испратити, УНМИК-ови органи нису предузели додатне активности по овом предмету (видети §§ 123–125 изнад). Конкретно, у периоду под правном надлежношћу Комисије није обављено ниједно разматрање предмета.
136. Такође, у овом погледу, Комисија примећује да се у спису не види никакво ангажовање јавног тужиоца по питању ове истраге током периода док је та истрага била под УНМИК-овом надлежношћу. У сваком случају, као што је Комисија већ споменула, правилан тужилачки преглед истражног списка могао је довести до додатних препорука како случај не би остао неактиван наредних година (видети ХРАП, *Стојковић*, бр. 87/09, мишљење од 14. децембра 2013. године, § 160; ХРАП, *Буљевић*, наведен изнад у § 126, при § 120). Стога, према мишљењу Комисије, преглед истражних списка био је далеко од адекватног.
137. Комисија такође напомиње тврдњу СПГС-а да се одсуство активности полиције УНМИК-а у погледу ове истраге може приписати МКТЈ-евој истрази тог случаја. На почетку, Комисија наглашава да она не оспорава свеукупан примат надлежности МКТЈ-а у истрази сваког злочина у оквиру своје надлежности, који је почињен на територији бивше Југославије, због свог признатог међународног статуса у складу са Резолуцијом 827 Савета безбедности УН-а (из 1993. године). Међутим, према

мишљењу Комисије, требало би да постоји потврда постојања такве истраге. Упркос захтеву Комисије, СПГС није доставио ниједну такву потврду, осим горепоменутог меморандума (видети §§ 42–43 и 86 изнад).

138. У том смислу, Комисија подсећа да је, убрзо након успостављања УНМИК-а, током давања коментара о истрази наводних злочина на Косову, тужилац МКТЈ-а јасно навела да МКТЈ не поседује „ни мандат ни средства за функционисање у својству примарне истражне и тужилачке агенције у погледу свих кривичних дела почињених на територији Косова“. У истој изјави, она је поновила да „правосудни органи на Косову имају надлежност да суде оптуженима за злочине који леже у оквиру надлежности Међународног трибунала. У одговарајућим случајевима, који се морају одредити у зависности од случаја до случаја, Међународни кривични трибунал има право да тражи од домаћих судова да се подреде његовој надлежности, у складу са Статутом Трибунала и његовим Правилником о поступку и доказима [ПОП]“.⁶
139. Према мишљењу Комисије, „примат“ правне надлежности МКТЈ-а није апсолутан. Заиста, у члановима 8–10 МКТЈ-евог ПОП-а наведени су услови који се тичу његовог права да преузима истраге и утврђује званичне процедуре које треба поштовати. Члан 8 МКТЈ-евог ПОП-а гласи: „У случајевима када се тужиоцу чини да је кривично дело у оквиру правне надлежности Трибунала било или јесте предмет истрага или кривичних поступака покренутих у суду било које државе, тужилац може затражити од те државе да достави све релевантне информације у том погледу, а држава је у обавези да одмах проследи те информације тужиоцу, у складу са чланом 29 Статута“. У члановима 9 и 10 јасно стоји да када се испуне одређени услови, по захтеву тужиоца, одговорно претресно веће може званично да затражи од релевантног државног суда да уступи тај поступак надлежности Трибунала.
140. Комисија је убеђена да је МКТЈ морао да упути државним органима званични захтев за информације и сарадњу или захтев за уступање поступка. Дакле, МКТЈ је морао да упути такав захтев УНМИК-у пре преузимања предмета, што би се званично видело из документације УНМИК-а. Овим би се, *прво*, оправдао изостанак активности УНМИК-ових органа у погледу конкретних истрага и, *друго*, то би омогућило будуће праћење и преузимање истражних докумената и доказа од стране државних органа, када се укаже потреба за тим.
141. Истражни спис који је стављен на располагање Комисији заиста садржи МКТЈ-ев меморандум у коме се, међу осталим информацијама, помиње затварање г. Ивана Булатовића од стране ОВК у затвору у Ликовцу (видети §§ 42–43 изнад). Међутим, у спису не постоји ниједан запис о било каквом званичном захтеву такве природе. Даље, Комисија подсећа на став СПГС-а по питању израженом у погледу једног другог случаја, наиме, да МКТЈ чак није морао ни да доставља такав захтев (видети

⁶ Видети: изјаву тужиоца Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију, Карле дел Понте, о истрази и гоњењу починилаца кривичних дела ратних злочина почињених на Косову, 29. септембар 1999. // званична веб-страница МКТЈ-а [електронска база података] - <http://www.icty.org/sid/7733> (прегледано 10. новембра 2014).

случај *Митровић и остали*, предмет бр. 144/09 и остали предмети, мишљење ХРАП-а од 13. новембра 2014, § 199).

142. Комисија такође подсећа у том погледу на горепоменути транскрипт МКТЈ-евог саслушања г. Сретена Лукића по предмету бр. ИТ-05-87, који садржи информације у вези са отмицом и затварањем г. Ивана Булатовића од стране ОВК (видети § 53). Међутим, такође је јасно да је ова истрага била фокусирана на кривична дела која су наводно починили југословенски и српски надлежни органи, али не и ОВК. Иако су током те истраге биле добијене информације које се тичу г. Ивана Булатовића, то не значи да је, у ствари, постојала истрага која је била усмерена против лица одговорних за његову отмицу и нестанак. Заиста, у предметима којима се бавио МКТЈ, а који су усмерени против припадника ОВК, не помиње се г. Иван Булатовић.
143. Комисија такође напомиње у том погледу да је неопходно увек јасно дефинисати истражне органе; уколико се догоди да други орган преузме неки случај, у спису то треба јасно да буде забележено (видети ХРАП, случај *Митровић и остали*, наведен у § 141 изнад, при §§ 195–198, 207 и 209). Онако како је представљена Комисији, ситуација у овом случају таква је да је случај истражила полиција УНМИК-а и, према наводима СПГС-а, МКТЈ је такође спроводио једну истрагу (видети § 79 изнад). Према мишљењу Комисије, није требало дозволити да дође до такве ситуације, пошто она ствара забуну по питању тога који надлежни орган је био задужен за истрагу, што је, само по себи, представљало проблем сходно члану 2.
144. Комисија је свесна чињенице да не могу све истраге довести до идентификације и успешног кривичног гоњења починилаца. Међутим, Комисија је такође напоменула у много наврата да обавеза спровођења истраге није прекршена само због тога што истрага не производи задовољавајући резултат и да истрага мора да се спроведе на озбиљан начин и не сме да буде пука формалност (видети нпр, случај *Младеновић*, мишљење ХРАП-а од 26. јуна 2014. године, §§ 192–194).
145. У том погледу, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права навео да „постоји мало основа за заузимање превише конвенционалног става у погледу могућности постојања обавезе спровођења истраге незаконитих убистава која проистекне много година након ових догађаја, пошто је јасно признато да су кривично гоњење и осуђивање починилаца од јавног интереса, нарочито у контексту ратних злочина и злочина против човечности“ (видети ЕСЉП, *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, наведен у § 109 горе у тексту, при § 69). Она такође подсећа да је ЕСЉП нагласио да би ефикасна истрага требало да обухвати „не само лица са командном одговорношћу већ и непосредне починиоце, како би се спречило стварање слике о толерисању незаконитих дела или тајном учествовању у њима“ (ЕСЉП, *Јелић против Хрватске*, наведен изнад у § 96, при § 94).
146. Из истражног списка се види да је активност полиције УНМИК-а потпуно обустављена 2004. године, док је постојало још очигледних истражних корака које је требало предузети. Посебно индикативна за овај неуспех јесте чињеница да је новембра 2013. године, СТРК подигао оптужницу против једне групе бивших припадника ОВК за

наводно почињење злочина против човечности током сукоба на Косову. Ова оптужница садржи тачке које се тичу г. Ивана Булатовића (видети § 54 изнад).

147. Очигледан изостанак било какве реакције УНМИК-ових органа, у одсуству информација о МКТЈ-евој истрази тог случаја, било одмах или у каснијим фазама, могао је указати починиоцима на то да надлежни органи нису могли, или нису били вољни, да спроведу истраге нестанака лица. Такав став надлежних органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије, који су размотрени изнад, не оправдавају такву неактивност, било на почетку или касније.
148. Наравно, према мишљењу Комисије, оваква неактивност није помогла УНМИК-у да „смири страсти и тензије... које су биле изражене међу свим етничким групама, а које су се појачавале извештајима о несталим или убијеним особама“, као што је поменуто СПГС (видети § 76 горе у тексту). Поред тога, Комисија страхује да таква неактивност указује на одређену невољност полиције УНМИК-а да спроведе истраге када је било назнака о етнички мотивисаном насиљу које је указивало на лица повезана са ОВК (видети ХРАП, *Николић и остали*, бр. 72/09 и остали, мишљење од 14. децембра 2014, § 203).
149. Како је Комисија претходно закључила, полиција УНМИК-а и ОП су спровели политику очувања ограничених истражних ресурса и концентрисања само на истрагу „уз велику вероватноћу идентификовања осумњичених“ (видети ХРАП, *Стевановић*, наведен изнад у § 126, при § 42). Како је Комисија такође напоменула, овај приступ је био у супротности са описом ситуације на терену коју је Генерални секретар УН-а отприлике у исто време представио Савету безбедности УН-а и указао на озбиљан системски пропуст (видети *ibid.*, § 116). Према мишљењу Комисије, ефекат ове политике је имао озбиљан утицај на ову конкретну истрагу, а могуће и на многе друге истраге сличне природе.
150. Комисија сматра да, узимајући у обзир све околности из овог предмета, УНМИК није предузео све разумне кораке како би идентификовао починиоце и извео их пред лице правде. У том погледу, Комисија сматра да истрага није била одговарајућа и није била усклађена са захтевима брзине, експедитивности и ефикасности (видети § 93 изнад), као што то налаже члан 2 ЕКЈП.
151. У светлу горе описаних мана и недостатака у истрази, Комисија, са своје стране, сматра да случај г. Ивана Булатовића, као и други случајеви отмица и нестанака који су претходно размотрени, заправо указује на образац површних и непродуктивних истрага које је полиција УНМИК-а спроводила у вези са нестанима на Косову (видети § 110 изнад; упоредити са случајем КЈП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, наведен у § 106 изнад, при § 11.4; видети такође ХРАП, *Булатовић*, наведен изнад у § 86, при §§ 85 и 101).

152. Што се тиче захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође захтева укључивање блиског сродника жртве у истрагу у мери која је неопходна да се заштите његови или њени легитимни интереси.
153. У истражном спису се не види ниједан контакт између УНМИК-ових органа и гђе Мире Булатовић; она уопште није обавештена о напретку или исходу и коначном статусу истраге. Комисија стога сматра да истрага уопште није била отворена за јавни надзор, како то налаже члан 2 ЕКЉП (видети, у супротном смислу, ЕСЉП [ВВ], *Мустафа Тунч и Фецире Тунч против Турске*, бр. 24014/05, пресуда од 14. априла 2005. године, §§ 210–216).
154. Стога, узевши у обзир све горе наведено, Комисија закључује да УНМИК није спровео ефикасну истрагу отмице и нестанка г. Ивана Булатовића. У складу с тим, постојало је кршење процедуралног аспекта члана 2 ЕКЉП.

В. Наводно кршење члана 3 ЕКЉП

155. Комисија сматра да се жалилац позива, у суштини, на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, која проистиче из нестанка њеног супруга, као што је загарантовано чланом 3 ЕКЉП.

1. Опсег разматрања Комисије

156. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЉП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 58–64 изнад).
157. Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника жртве. Суд наглашава да, у вези са чланом 3, „суштина те повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице ‘нестао’, већ се односи на реакције и ставове надлежних органа на насталу ситуацију након што им је предочена“ (видети нпр. ЕСЉП (ВВ), *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98, ЕКЉП, 1999-IV; ЕСЉП (ВВ), *Кипар против Турске*, бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 156, ЕКЉП, 2001-IV; ЕСЉП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 105, при § 139; ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 93, при § 74; ЕСЉП, *Алпату Исраилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013, § 69; видети такође ХРАП, *Здравковић*, бр. 46/08, одлука од 17. априла 2009, § 41). „Сродник може тврдити да је жртва понашања надлежних органа посебно у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталог, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, бр. 23016/04, пресуда од 31. јула 2012. године, § 94).
158. На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3 ЕКЉП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЉП, *Гелајевић против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010. године, §§ 147–148).

2. Поднесци страна

159. Жалилац наводи да су изостанак информација и неизвесност у вези са отмицом и нестанком г. Ивана Булатовића, поготово услед пропуста УНМИК-а да ваљано изврши истрагу, изазвали душевну бол њој и њеној породици. Она такође наводи да се од тренутка када је са своје троје деце напустила Косово, из безбедносних разлога, њено здравље значајно погоршало.
160. Коментаришући овај део жалбе, СПГС прихвата чињеницу о постојању блиских породичних веза између жалиоца и њеног несталог супруга, као и чињеницу да је она била сведок отмице г. Ивана Булатовића.
161. С тим у вези, СПГС даље тврди да „не постоје тврдње... ни о каквим лошим намерама особља УНМИК-а укљученог у случај нити о икаквој радњи УНМИК-а која би представљала доказ о било каквом неуважавању озбиљности случаја или осећања жалиоца и њене породице која проистичу из нестанка г. Булатовића“. Такође, он истиче да „нема доказа да се УНМИК у својој реакцији на упите жалиоца понашао на начин који би могао да представља кршење члана 3 ЕКЉП“.
162. Иако СПГС не сумња у то да је она трпела „разумљиву и очигледну душевну патњу [и] бол“, он напомиње да се та патња не може приписати УНМИК-у јер је она „заправо последица природне патње проузроковане нестанком блиског члана породице“.
163. Дакле, СПГС одбацује овај део жалбе.

3. Процена Комисије

а) Општа начела која се тичу обавезе сходно члану 3

164. Као и члан 2, члан 3 ЕКЉП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (ЕСЉП, *Талат Тепе против Турске*, бр. 31247/96, од 21. децембра 2004, § 47; ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, *ЕКЉП*, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЉП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.
165. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЉП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегралан начин (видети ИАСЉП, *Веласкез-Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 89 при § 150).
166. Комисија примењује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЉП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до идентификације и

кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.

167. КЉП такође препознаје нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, Комитет је навео да нестаници представљају озбиљна кршења права сродника несталог лица, који пате услед душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине њихових вољених, често и више година (видети КЉП, Саопштење бр. 107/1981, УН док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Поред тога, у својој одлуци од 15. јула 1994. у предмету *Мохика против Доминиканске Републике*, КЉП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЉП, Саопштење бр. 449/1991, УН док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).
168. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЉП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња коју преживљава [члан породице] добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у пресудне елементе спадају непосредност крвног сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја, ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на такво распитивање“ (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009, § 159; ЕСЉП, предмет *Ер и остали против Турске*, наведен изнад у § 157, при § 94).
169. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: трајање самог нестанка и периода током којег није било информација о судбини несталог лица и истрази коју воде надлежни органи; одлагање покретања кривичне истраге нестанка; изостанак било какве „смилене“ акције надлежних органа, упркос чињеници да су им се жалиоци обратили како би пријавили нестанак свог сродника и поделили са њима информације које имају; изостанак могућег објашњења или информација о судбини несталог сродника упркос личним или писменим упитима упућеним званичним органима (видети, између осталих предмета, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад, § 96; ЕСЉП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Други фактор који доводи до утврђивања повреде члана 3 ЕКЉП јесте континуирана природа психолошке патње сродника жртве нестанка (ЕСЉП, *Салаков и Ислијамова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013. године, § 201).

170. КЛЈП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Буиерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу (*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ал-Абани против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања од 26. јула 2010, § 7.5, СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001) и тетке/тече, ујне/ујаке и стрине/стричеве (*Беназиза против Алжира*, разматрања од 26. јула 2010, § 9.4, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007) (*Башаша против Либијске Арапске Цамахирије*, разматрања од 20. октобра 2010, § 7.2, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010. године, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У предмету *Амиров против Руске Федерације* Комитет је приметио да “[б]ез жеље да наведе све околности индиректног стварања жртава, Комитет сматра да пропусти државе као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва обично може представљати фактор. Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након чега су уследиле одуговлачене, спорадичне мере које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, ставом 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (КЛЈП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, наведен изнад у § 106, при § 11.7).
171. Комисија такође узима у обзир чињеницу да, према наводима Европског суда, анализа реакције надлежних органа не треба да се ограничи ни на какве конкретне манифестације ставова тих органа, изоловане инциденте нити на процедуралне чинове; насупрот томе, по мишљењу Суда, процена начина на који су надлежни органи тужене Државе реаговали на упите подносиоца жалбе треба да буде глобална и континуирана (видети ЕСЛЈП, *Аџиш против Турске*, бр. 7050/05, пресуда од 1. фебруара 2011, § 45).
172. У том погледу, Европски суд је мишљења да би закључци из процедуралног аспекта члана 2 такође били од директне важности при разматрању постојања кршења члана 3 (видети ЕСЛЈП, *Басајева и остали против Русије*, наведен изнад у § 168, при § 109; ЕСЛЈП, *Гелајев против Русије*, наведен изнад у § 158, при § 147; ЕСЛЈП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 105, при § 140).
173. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЛЈП у погледу нестанака где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети

ЕСЈП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006, §§ 117-118; ЕСЈП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007, §§ 107-110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у сам нестанак и не може се сматрати одговорним за душевну патњу подносиоца жалбе која јој је узрокована почињеним злочином.

174. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло само по себи изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих предмета, ЕСЈП, *Товсултанова против Русије*, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010, § 104; ЕСЈП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012, § 103).

b) Применљивост члана 3 на контекст Косова

175. У погледу применљивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено изнад у тексту (видети §§ 100–109 изнад).

176. Комисија понавља да систем за спровођење закона који добро функционише треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у ситуацијама након сукоба. Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а 2003. године описао систем полиције и правде на Косову као систем који „добро функционише“ и који је „одржив“ (видети § 24 горе у тексту).

177. Комисија поново напомиње да неће размотрити релевантну праксу нити наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у односу на њихову конкретну примену на дотичну жалбу, узимајући у обзир конкретне околности случаја.

178. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сам нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.

c) Усаглашеност са чланом 3 у овом предмету

179. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примећује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 3 ЕКЈП.

180. Комисија напомиње блискост породичних веза између жалиоца и г. Ивана Булатовића, с обзиром на то да је он њен супруг.

181. Комисија подсећа на пропуст установљен горе у тексту у вези са процедуралном обавезом члана 2, упркос чињеници да је полиција УНМИК-а имала минимум информација потребних да води истрагу од самог почетка. С тим у вези, Комисија понавља да, са становишта члана 3, она може да разматра реакције и ставове УНМИК-а у односу на жалиоца у целини.
182. У том погледу, Комисија такође подсећа на то да, иако је УНМИК у току 2001. године од МКЦК-а добио потпуне податке за контакт жалиоца (видети § 34 изнад), жалилац никада није добила никакву повратну информацију ни од једног органа УНМИК-а у вези са отмицом и нестанком свог супруга. У том погледу, Комисија такође подсећа на свој став да је УНМИК био у обавези да контактира њу, а не обрнуто (видети § 132 изнад).
183. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да је жалилац трпео тешку патњу и бол током продуженог и дуготрајног временског периода због начина на који су се органи УНМИК-а бавили случајем и због немогућности да сазна шта се десило њеном супругу. У том погледу је очигледно да, у било којој ситуацији, бол супруге која је живела и наставља да живи у потпуној неизвесности у вези са судбином свог супруга мора бити неподношљив.
184. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је УНМИК својим понашањем допринео патњи и душевном болу жалиоца, чиме је дошло до кршења члана 3 ЕКЉП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

185. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.
186. Комисија напомиње да принудни нестанци представљају озбиљна кршења људских права која се морају истражити и судски процесуирати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на Косову од 1999. до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи отмицу и нестанак г. Ивана Булатовића и да његов пропуст да то учини представља настављено озбиљно кршење људских права жртве и њених сродника, поготово права на утврђивање чињеница.
187. Комисија истиче забринутост СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достигну.
188. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула изнад у тексту (видети изнад § 26), одговорност УНМИК-а која се тиче спровођења правде на Косову завршила се 9. децембра 2008. године. УНМИК стога није више у позицији да предузима мере које ће имати директан утицај на истраге које су још увек на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или

локалним властима. Такође, након једностраног проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима.

189. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалиоца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом Европског суда за људска права у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, наведен у § 164 изнад, при § 333; ЕСЉП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010, § 171; ЕСЉП [ВВ], *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012. године, § 109), мора тежити томе да, уз сва средства која су му доступна у односу на надлежне косовске органе, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге предвиђеним чланом 2, да ће се утврдити околности везане за отмицу и нестанак г. Ивана Булатовића и да ће могући починиоци бити изведени пред лице правде. Жалилац и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;

- Јавно призна, укључујући и путем медија, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи отмицу и нестанак г. Ивана Булатовића, као и са патњом и душевним болом до којих је касније дошло и јавно се извини жалиоцу и њеној породици у вези са тим;

- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцу за моралну штету коју је претрпела због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевни бол које је жалилац претрпела услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права (А/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за

жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;

- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање;

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

- 1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 3. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:**
  - a. ТРАЖИ ОД НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ Г. ИВАНА БУЛАТОВИЋА НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;**
  - b. ЈАВНО ПРИЗНА, УКЉУЧУЈУЋИ И ПУТЕМ МЕДИЈА, ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ Г. ИВАНА БУЛАТОВИЋА, КАО И ЗА ПАТЊУ И ДУШЕВНИ БОЛ ДО КОЛИХ ЈЕ ДОШЛО И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦУ И ЊЕНОЈ ПОРОДИЦИ;**
  - c. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЖАЛИОЦУ ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ ПОВРЕДАМА ЧЛАНА 2 И ЧЛАНА 3 ЕКЉП;**
  - d. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
  - e. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**

f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦА И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.

Андреј Антонов
Извршни службеник

Марек Новицки
Председавајући

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

- ЦЖКИ** – Централна јединица за кривичну истрагу
СГПП – Међународни споразум о грађанским и политичким правима
ОП – Одељење правде
ОЈТ – Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП – Европски суд за људска права
ЕУ – Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ – Савезна Република Југославија
ХРАП – Саветодавна комисија за људска права
ФХП – Фонд за хуманитарно право
КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП – Интерамерички суд за људска права
МКНЛ – Међународна комисија за нестала лица
МКЦК – Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ – Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
КФОР – Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК – Ослободилачка војска Косова (на албанском: *Ushtria Çlirimtare e Kosovës*, *УЏК*)
МоР – Меморандум о разумевању
НЛ – Нестало лице
ЈНЛ – Јединица за нестала лица
МУП – Министарство унутрашњих послова Србије (*Министарство унутрашњих послова, МУП*)
НАТО – Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ – Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
ПоП – МКТЈ-ев Правилних о поступку и доказима
СТРК – Специјално тужилаштво Косова
СПГС – Специјални представник Генералног секретара
УН – Уједињене нације
УНХЦР – Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК – Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову
КПИЖ – Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ – Јединица за истрагу ратних злочина